

Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, Bind IV, Hefte 1-3, 1932

GUNNAR ISACHSEN og FRIDTJOV ISACHSEN

**HVOR LANGT MOT NORD KOM DE
NORRØNE GRØNLENDINGER
PÅ SINE FANGSTFERDER
I UBYGDENE?**

A. W. BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S - OSLO

HVOR LANGT MOT NORD KOM DE NORRØNE GRØNLENDINGER PÅ SINE FANGSTFERDER I UBYGDENE?

AV GUNNAR ISACHSEN OG FRIDTJOV ISACHSEN

De norrøne kolonistene på Grønland i middelalderen levde dels av februk, dels av fangst. Det er den samme kombinasjonen som har vært så karakteristisk for næringsformen i Norge helt fra forhistoriske tider¹, og som også dannet grunnlaget for bosetningen i de land som blev kolonisert fra Norge. På Grønland har naturforholdene medført at fangsten kom til å være av relativt større betydning enn i de andre norrøne land. Man har kunnet danne sig et bilde av livet på Grønland i middelalderen ved å grave ut avfallshaugene ved ruinene av de gamle norrøne gårdene. Utenom ben av de vanlige husdyr som ku, sau, geit og hest har man også funnet knokler av de forskjellige selarter, særlig mange av grønlandsselen, enn videre av hvalross, bjørn, rev, rein og hval². Der var god anledning til allslags sjøfangst langs kysten ved selve »Østbygda« og »Vestbygda«, men vi vet fra gode kilder at de gamle grønleendingene dro nordover i »ubygdene« på fangst. Dette opphold på fangst nord i ubygdene kaltes *Norðrseta*.

De skriftlige beretninger om disse fangstferdene finnes sammenstillet i *Grønlands historiske Mindesmærker* og i FRIDTJOF NANSENS Nord i Tåkeheimen (1911), s. 226—237. Den viktigste av disse kilder er BJØRN JÓNSSONS Grønlands Annaler. Bjørn Jónsson var en islandsk bonde, som levde mellom 1574 og 1656. Hans Grønlands Annaler er skrevet sammen etter forskjellige eldre kilder, og dessuten rettet og »forbedret« av ham selv³. Bjørn Jónsson nevner endel stedsnavn

¹ Brøgger 1925.

² Bruun 1928, s. 381, Jónsson 1928, s. 352 ff.

³ Nansen 1911, s. 202, Bull 1922, s. 16—17.

fra fangstfeltene nord i ubygdene, først og fremst *Greipar* og *Kroksfjarðarheiðr*, hvor nordrsetu-mennene begge steder hadde hytter, og i en annen del av annalene (*Groenlandiae vetus chorographia*) omtales *Karlsbuðir*, *Bjarney*, *Eisunes* og *Æðanes*. Grønlands Annaler inneholder også en beretning om en reise i 1267 særlig langt mot nord, nordenfor Kroksfjarðarheiðr. Denne reiseberetning sier Bjørn Jónsson han har tatt fra Hauksbok, hvor den imidlertid ikke finnes nu lenger.

Mange forsøk er i tidens løp gjort på å finne ut hvor disse navngivne stedene nord i ubygdene har ligget, men ikke i noe tilfelle har det lyktes å komme til et virkelig sikkert resultat.

RAFN¹ antok at *Greipar* måtte søkes på ca. 67° n. br. på vestkysten av Grønland, mens *Kroksfjarðarheiðr* måtte være ved Lancaster Sund på 74° n. br., på vestsiden av Baffinbukta. P. A. MUNCH² sluttet sig til denne opfatning av *Kroksfjarðarheiðr*, uten å gå nærmere inn på saken. ALEXANDER BUGGE³ mente at *Kroksfjarðarheiðr* måtte være ved Inglefield Gulf på over 77° n. br., mens *Greipar* visstnok måtte søkes enda lenger nord, ved Kane Basin. Bugge gir dog ingen nærmere begrunnelse for sin opfatning.

Et grunnleggende bidrag til spørsmålet om fangstreisene til Nordrseta er slutningskapitlet i O. SOLBERGS avhandling om Grønlandseskimoene i forhistorisk tid⁴. Solberg diskuterer inngående Bjørn Jónssons beretning, og mener å kunne slutte at såvel *Greipar* som *Kroksfjarðarheiðr* har ligget syd for Diskobukta. Solberg fremholder for øvrig at man må skjelne mellem de årvisse ferdene til de vanlige, navngivne fangstplassene i Nordrseta på den ene side, og mere eksepsjonelle langferder og opdagelsesreiser på den annen. Runestenen fra Kingigtorsuak (72° 58' n. br.) mener Solberg er et minne om en slik tilfeldig langferd mot nord, langt forbi de vanlige fangstfelter.

Samme år som Solbergs avhandling utkom (1907), gav GUNNAR ISACHSEN i Det Norske Geografiske Selskabs Aarbok 1906—1907 en meddelelse om de stensetninger som Den 2. Fram-ferd (1898—1902) hadde funnet opsatt til ly for rugende ærfugl på St. Helena og Djeveløya, to små øyer lengst vest i Jones Sund. Der fantes mange merker efter eskimobesøk i samme område, men da man ikke kjente noen paralleller til denne redebygning fra andre eskimostammer, og da det

¹ Grønlands historiske Mindesmærker, bd. III, s. 881—85.

² Munch 1849, s. 218.

³ Bugge 1898, s. 507.

⁴ Solberg 1907, s. 81—92.

i det hele ligger fjernt fra eskimoene å beskytte viltet på denne måten, var det ikke rimelig å anse stenredene for eskimoverk. Heller ikke kjenner man noesomhelst besøk i nyere tid av européere i den vestlige del av Jones Sund før Den 2. Fram-ferd. Isachsen fremsatte da den antagelse at redene kanskje kunde være satt op av de norrøne grønlendingene i middelalderen på deres fangstreiser i Norðrseta.

FRIDTJOF NANSEN er den siste som har diskutert disse spørsmål (1911). Han anser at Greipar kan ha vært den fjordskårne kysten ved Holsteinsborg på ca. 67° n. br., mens Kroksfjarðarheiðr kan ha vært ved Diskobukta eller Vaigat (69—70° n. br.). Nansen kunde ikke gå med på Isachsens antagelse at de norrøne grønlendingene hadde nådd så langt som til Jones Sund. Selv runestenen fra Kingigtorsuak var funnet så langt mot nord at fundet for Nansen blev stående som noe gåtefullt.

Om Isachsens antagelse av 1907 sier han at den »tør ikke tillegges så megen vekt: der fandtes ellers ingen tegn på at Europæere hadde opholdt sig i Jones Sund, mens der var mange spor efter Eskimoer. Hvis vi ikke vil tro at disse har sat op stenene av en eller anden grund, så er det mindst like sandsynlig at de kan være sat op av tilfældige fangstmænd i sen tid, som at de skulde skyldes de gamle Nordboer.«

For å bedømme vekten av disse Nansens innvendinger er det om å gjøre å komme til full klarhet over følgende to spørsmål: Er det på noen måte tenkelig at eskimoer kan ha bygget de nevnte stenredene for ærfugl? Og finnes der noen mulighet for at redene er minner om besøk av européiske fangstfolk i sen tid?

I de 25 år som er gått siden Gunnar Isachsen fremsatte sin antagelse om ærfuglredene i Jones Sund, er vår kunnskap om eskimoene og deres levevis blitt stadig mer omfattende. Oss bekjent var det imidlertid ikke kommet frem noe eksempel på at eskimoer — i Grønland eller annetsteds — driver dunfangst eller eggfangst ved slike beskyttende foranstaltninger for rugende ærfugl. Men da det var vanskelig for ikke-etnografer å ha nøiaktig rede på alle detaljoplysninger i den omfattende litteratur om eskimoene, henvendte vi oss til en av de fremste kjennere av eskimoenes materielle kultur, den danske etnograf dr. phil. KAJ BIRKET-SMITH, som i et brev av 30. mars 1932 har sendt oss følgende svar: »Først angående stensætningerne til ederfugle. Nogle centraleskimoiske stammer (fra Grønland kender jeg det ikke) opfører en slags indelukker, som de jager gæs ind i i fældetiden.

Derimod kender jeg hverken fra litteraturen eller af egen erfaring noget som helst, der kan opfattes som reder eller i det hele taget beskyttende foranstaltninger over for ederfuglene. Sådanne vilde også kun stemme dårligt med eskimoisk ånd, og det må desuden erindres, at Eskimoerne i deres oprindelige tilstand har overmåde ringe nytte af fuglene; kun deres kød og skind spiller nogen rolle, dunene anvendes slet ikke som sådanne, og æg spises kun meget lidt — hos flere centrale stammer er æg tabu for kvinder fra deres første til deres sidste menstruation.«

Så lenge der ikke foreligger positive oplysninger i motsatt retning, må man efter dr. Birket-Smiths uttalelse ha lov til å anse det for utelukket at stenredene i Jones Sund er bygget av eskimoer.

Jones Sund blev opdaget av WILLIAM BAFFIN den 10. juli 1616¹, og er opkalt efter en av bidragsyderne til Baffins ekspedisjon. Baffin var nær ved land i den østlige munning av sundet. Han sendte en båt inn til land, men den måtte straks vende tilbake, da det blåste op. Heller ikke JOHN ROSS (1818) gikk inn i sundet. Den eneste som før Den 2. Fram-ferd trengte vestover i Jones Sund, var INGLEFIELD, som i 1852 nådde vest til 84° v. l. St. Helena og Djeveløya ligger imidlertid på henholdsvis 89° og $90^{\circ} 30'$ v. l.

Utenom stenredene gjorde Den 2. Fram-ferd også et annet fund, som kanskje kan tolkes som spor efter andre enn eskimoer. Der er ikke tidligere offentliggjort noe om dette fund, så Nansen hadde ikke anledning til å ta det med i betraktningen da han skrev Nord i Tåkeheimen. Det gjelder to regelmessig byggede, runde *varder* som blev funnet litt vest for Bjørneborg, på 88° v. l., i den vestlige del av Jones Sund². Vardene var 1.5 m høie, og bygget av flate, men små stener. Hvad dimensjoner, form og materiale angår lignet de ikke noe annet eskimoverk som ekspedisjonen lærte å kjenne, og det ligger nær å se dem i forbindelse med stenredene for ærfugl lenger vest i sundet. Fundet bringer en også til å tenke på at runestenen fra Kingigtorsuak blev funnet sammen med tre varder, antagelig en for hver av de tre personer som er nevnt i innskriften.

¹ Baffin 1881, s. 146.

² Isachsens avhandling av 1907 blev skrevet 5 år efter ekspedisjonens hjemkomst, og efter flerårig ophold i utlandet. Dette er årsaken til at vardefundet blev uteglemt. Fundet blev gjenkalt for erindringen ved å lese igjennem noen notater til et foredrag, som Sverdrupekspedisjonens tidlig avdøde geolog PER SCHEI har efterlatt sig. Disse notater finnes nu i Norsk Sjøfartsmuseum.

Vardene ved Kingigtorsuak fantes på toppen av en høi ø (høide over 1033 fot), hvorfra det var vid utsikt til alle kanter¹. Nu treffer det sig så eiendommelig at der vest for det nordligste Grønland, i Kane Basin på over 79° n. br., er funnet to gamle varder i nøiaktig tilsvarende beliggenhet. Vi sikter her til de vardene som i 1875 blev funnet av Sir GEORGE NARES på toppen av Washington Irving-øya på 79° 35' n. br. og 73° v. l. Den 12. aug. nevnte årgikk Nares i land på denne øya og forteller selv følgende om sitt besøk:

»On reaching the summit, about 900 feet high, after a laborious scramble up the steep hill-side, we found two ancient cairns far too old to have been erected by Dr. Hayes, the only traveller known to have visited the neighbourhood. They were built of conglomerate and rested on a similar base, which in one case had become undermined by the natural crumbling away of the rock, and in doing so had destroyed a part of the cairn. Lichens which had spread from stone to stone also proved that they were of great age. They contained no record whatever«².

Et år senere, den 3. sept. 1876, var Nares igjen i land samme sted:

»I again examined the two ancient lichen-covered cairns, but could find no record of who had built them: they were probably erected by some enterprising and successfull navigator who, if he ever returned home, has not published an account of his discoveries«³.

I denne beliggenhet, på toppen av en liten, høi ø, er en forveksling med polareskimoenes »tårnfeller« til å fange rev i⁴ helt utelukket.

¹ Olsen 1932, s. 189—90.

² Nares 1878, vol. I, s. 88.

³ Nares 1878, vol. II, s. 162.

⁴ Thomsen 1928, s. 296.

Fig. 1. De i teksten omtalte fund og deres beliggenhet i forhold til Øst- og Vestbygda.

Man kan for øvrig trygt gå ut fra at det vilde blitt bemerket av Den 2. Fram-ferds medlemmer om de »regelmessig byggede« vardene ved Bjørneborg i Jones Sund hadde vært hule inni som en tårnfelle skal være.

Vi legger uvilkårlig merke til, at likesom på Kingigtorsuak-øya, så har heller ikke vardebyggerne ved Bjørneborg og på Washington Irving-øya nøiet sig med å bygge *en* varde, men satt op *flere*.

At vardene på Washington Irving-øya måtte være meget gamle, fremgår tydelig nok av Nares's beretning. Selve berget under den ene varden hadde nådd å forvitre, så en del av den var styrtet sammen. Verdifull er også opplysningen om lavvegetasjonen, som hadde spredt sig fra sten til sten på varden. De arktiske lichener som lever på stener eller bart berg, vokser uhyre langsomt. Den danske botaniker PORSILD omtaler et slående eksempel på dette: »In the last century Giesecke wrote his initials on a stone on a mountain top in South Greenland simply by scratching off the black lichen growth with his knife. Some seventy years later K. J. V. Steenstrup found the stone, and the scratching seemed to him as fresh as if it had been made but a few days before!«¹ Videre tilføier Porsild, idet han hentyder til et stengjerde ved Saputit på sydkysten av Nugsuak-halvøya: »From the appearance of the lichen growth alone on the stones at Saputit we may infer a high age for the structure — at least several hundred years.« Laven hadde delvis nådd å kripe rundt kanten av stenene til den tidligere underside, som var bar den gang stenene blev tatt op av bakken og stillet på kant i stengjerdet.

Vi har forelagt Nares's beskrivelse av vardene på Washington Irving-øya for vår norske lichenolog dosent BERNT LYNGE, som elskverdiggst har gitt oss følgende meddelelse:

»Lavenes veksthastighet er dessverre et meget lite kjent kapitel. Dette skyldes i fremtredende grad at de vokser så langsomt at eksakte forsøk er vanskelige å utføre.

Man vet at der en betydelig forskjell på veksthastigheten for forskjellige arter, kanskje like stor som mellom trær og urter. Da der ikke foreligger noen opplysninger om hvilke arter det her gjelder, vil det ikke være mulig å gi sikre tall.

Man vet f. eks. at laver av slektene Stereocaulon og Cetraria vokser relativt hurtig. Jeg har selv gjort forsøk med en art av først-

¹ Porsild 1920, s. 307.

nevnte art, og funnet at den under gunstige forhold i løpet av få år, f. eks. 5—6 år, kan nå op til full utvikling igjen etter beitning eller tilsvarende behandling, som klipping. Det samme gjelder visse arter av slekten *Cladonia*, nemlig de rødfruktete arter. Til denne slekt hører også reinmosen (*Cladonia alpestris*), men den vokser meget langsomt. Under optimale betingelser (sandmoer nær skoggrensen) kan denne art etter beitning vokse ut til full størrelse etter 10—15 år, men på fjellet vokser den vesentlig langsommere. Jeg antar at der etter snaubeitning av et ikke altfor lite areal i noen høide over skoggrensen vil gå minst 50 år, før reinmosen (*Cladonia alpestris*) atter ser ut som før.

De arter som finnes på vardene i arktis, hører imidlertid til andre arter enn de nevnte. Det oven anførte gir derfor bare en antydning om størrelsesordenen av de tall man må regne med for lavenes vekst. På vardene har man mest skorpelaver og noen få koprofile bladlaver. For deres vedkommende har man mig bekjent ikke noen eksakte tall å bygge på.

Her foreligger da for det første den mulighet at der kan ha vært lav på stenene, da de blev brukt til byggingen. Imidlertid står der at lavene »had spread from stone to stone«. Er dette riktig, må man ha å gjøre med de koprofile laver, som i arktis lever på steder, hvor fugl liker å sitte, og hvor der er godt om fuglegjødsel. På grunn av den rikelige næringstilførsel hører disse laver ikke til de langsomst voksende. På den annen side må man huske på at det her gjelder arktis, hvor all vekst er langsommere enn under sydligere bredder.

Spørsmålet kompliseres også derved at det ikke alene gjelder veksthastigheten, men også spredningsintensiteten. Er der ingen steder i nærheten, hvorfra de første bosittere kan komme, vil utviklingen av lavdekket ta lengere tid.

Alle forhold tatt i betraktning kunde jeg tenke mig at utviklingen av et lavdekke av innvandrede laver av denne art kunde ta 50 år, men at det også kunde ta meget lengere tid.

Det ligger i sakens natur at disse tall alene kan være antydninger.«

Er det *ikke* de norrøne grønlendinger i middelalderen som har bygget ærfuglredene og vardene, så må Nansens henvisning til »tilfeldige fangstmenn i sen tid« kunne forsvares også for vardenes vedkommende. Vi skal nu se om dette lar sig gjøre.

Hollendernes regelmessige hvalfangst- og handelsferder til »Strat Davis«, d. v. s. vestkysten av Grønland, tok sin begynnelse straks efter freden i Utrecht (1713)¹, efter at hvalfeltene ved Spitsbergen og i Vestisen var blitt utfisket i løpet av det 17. årh. Der finnes imidlertid en beretning om en hollandsk handelsferd til Vestgrønland alt i 1656, og i den hjemførte last inngikk også »several bundles of whalebone (barder), of extraordinary length«². Om hollenderne på denne reise selv hadde fanget hval, eller bare kjøpt sine varer av eskimoene, kan ikke nærmere avgjøres efter den trykte beretning; men at der har vært drevet hvalfangst i Davisstredet både av hollendere og nordmenn i siste halvdel av 17. årh. og i begynnelsen av 18., altså før 1713, synes å være godtgjort ved andre kilder³.

Hvalfangsten ved Vestgrønland går altså kanskje mer enn 250 år tilbake i tiden. I begynnelsen har fangsten foregått på et ganske begrenset område. Den hollandske fangstskipper LOURENS FEYKES HAAN forteller i sin Beskrivelse av Straat Davids (1720)⁴ at fangsten mest drives ved sydkysten av Disko-øya på et felt som er »ikke mer enn 10—12 mil mot øst og vest og 4—5 mil mot syd og nord, så vidt vi kjenner til hvalenes trekk«. Imidlertid fantes det nok hvaltrekk også annetsteds i havet langs Vestgrønland⁵, og hvalfangerne blev efter hvert nødt til å søke nye felter. Ut igjennem det 18. årh. blev det fanget meget hval i farvannet fra Disko og nordover til den sydligste del av Melvillebukta; men det var først i 1817 at en enkelt hvalfanger trengte frem til farvannet mellom Kapp York og den sydligste del av Ellesmere Land⁶. Året efter krysset Sir JOHN ROSS Melvillebukta. Ross forteller om sin ferd nordover langs Grønlandskysten⁷: »The land which we saw, was determined to be Horse's Head, and Red Head, in 75° 12', the highest latitude to which ships employed in the whale trade were known positively to have penetrated«⁸. Ross hadde i 1818 følge av skotske hvalfangere helt til 75½° n. br. Senere autoriteter er samstemmige om at hvalfangsten i The North Water,

¹ Bobé 1929, s. 84.

² MacRitchie 1912, s. 292.

³ Sollied og Solberg 1922, s. 50; sml. Bobé 1929, s. 83 og 104.

⁴ Haan 1915, s. 82.

⁵ Se utredningen om grønlandshvalens trekk i Eschricht og Reinhardt 1861, s. 439—451.

⁶ Scoresby 1820, vol. II, s. 184.

⁷ Ross 1819 s. 64—65.

⁸ Uthevet her.

d. e. farvannet mellem Smith Sund i nord og Lancaster Sund—Kapp York i syd, først vokste frem efter John Ross's opdagelsesreise i 1818¹.

Så lenge det ikke kan påvises at fangsten i The North Water er eldre, har vi ikke lov til å regne med muligheten av besøk av »tilfeldige fangstmenn« i disse nordlige farvann lenger tilbake i tiden enn 1818, d. v. s. vel 55 år før Nares fant vardene i Kane Basin og vel 80 år før Den 2. Fram-ferd fant vardene og ærfuglredene i Jones Sund. Sammenholder man nu dette med PORSILDS og LYGES uttalelser om lavenes vekst, og tar man dertil i betraktning at der ikke kjennes et eneste eksempel på at hvalfangere før Nares og Sverdrup har trengt så langt mot nord som til Washington Irving-øya eller så langt mot vest som til Bjørneborg og St. Helena i Jones Sund, så blir der liten sannsynlighet igjen for at vardene og stenredene skulde skyldes européiske fangstfolk.

På den annen side er det den dag i dag vanlig å bygge reder for rugende ærfugl så vel på Island som i Nordnorge. »Midlene hertil retter sig efter hvad man har for hånden². Således benyttes hertil bl. a. også stensetninger av samme form som de ovenfor omtalte« (d. e. redene i Jones Sund)³. Som DANIEL BRUUN har fremholdt⁴, behøver ikke det påfallende lave antall av fugleben i avfallshaugene i Øst- og Vestbygda tolkes som tegn på at grønlendingene ikke har drevet fuglefangst. At de virkelig har merket sig forekomster av ærfugl på sine fangstferder nord i ubygdene, det har vi et bevis på i navnet *Æðanes* (Ærfuglneset), som nevnes av Bjørn Jónsson (se ovf. s. 76).

Tar man nu med i betraktningen at St. Helena, Bjørneborg og Washington Irving-øya er ytterpunktene for noenlunde årvisst åpent vanne, og at disse stedene er gode fangstplasser for *hvalross*, så er det fremdeles vanskelig å se noen annen forklaring på stenredene og

¹ Cfr. Leslie, Jameson and Murray 1851, s. 455 og 465—466; Knud Rasmussen 1932, s. 135 (om John Ross's reise): »Hvalfangerne plejede dengang aldrig at sejle længere end til Egnene omkring Djævelens Tommelfinger i den sydlige Del af Melville-bugten og kunde derfor ikke give Oplysninger om Farvandet norden herfor«; videre Eschricht og Reinhardt 1861, s. 450.

² Cand. philol. EIVIND VÅGSLID har meddelt oss at han på Island, på en holme i Skagafjorden, hvor der ikke fantes sten, har sett ærfuglreder som bestod av en fordypning i det løse jorddekke, idet et stykke av gresstorven var stukket ut med en spade og lagt op på siden av redene til ly mot vestenvinden, som her er den strengeste.

³ Isachsen 1907, s. 31.

⁴ Bruun 1928, s. 382.

vardene i Jones Sund og Kane Basin enn at de er satt op i middelalderen av de norrøne grønlendinger. Nansens innvendinger mot en slik antagelse kan svekkes ved motargumenter på ethvert punkt.

Nansen hevdet (1911, s. 232) at grønlendingenes små klinkbyggede skuter var uskikket til å foreta seilaser over Melvillebukta og Baffinbukta med. På dette har KNUD RASMUSSEN (1920) gitt følgende gjen-svar, som vi helt ut kan slutte oss til: »For at befare Melvillebugten behøver man slet ikke store skiber, dette nævner jeg kun for at imøtegaa den paastand, at de gamle grønlænderes skiber ikke var store og sterke nok til at gaa an med isseiladsen i Melvillebugten. I virkeligheten er den aller lettest at besejle med velbemandede aapne baater, der i paakommende tilfælde let lar sig trække op paa isen. Og det er i denne forbindelse værd at lægge merke til, at der, jevnført med de mange skibsforslis af hvalfangere i Melvillebugten, aldrig nogensinde er forlist nogen baatsbesætning, som satte over Melvillebugten. Og det er ikke saa ganske faa sjøfolk, som har reddet livet fra et skibsvrak ved at sætte over Melvillebugten i aapen baat.«

KNUD RASMUSSEN har også gjort opmerksom på at der i etpar av polareskimoenes sagn kan skjule sig minner om besøk av norrøne grønlendinger i middelalderen; men dette er for usikkert til at man tør bygge noe på det. Av større interesse er derimot muligheten for at der er sett en runesten på Ellesmere Land ved Jones Sund. Om dette beretter Knud Rasmussen: »I aaret 1918 tok en del eskimoiske familier paa overvintringsfangstreiser fra Kap York distriktet og til Ellesmeres Land i omegnen av Jones Sund. De overvintret her, og ved deres hjemkomst har de fortalt Thule stationens bestyrer, Peter Freuchen, at de et sted inde i landet har fundet en sten, som efter den skildring de gir av den synes at kunne være en runesten. De fortæller, at stenen har en inskription, men at denne inskription ikke er i bokstaver, men i merkelige tegn, som de ikke kjendte. Denne beretning er git Freuchen av eskimoparret Itsukusuk og Arnajaq, begge sanddru og paalidelige folk.«¹.

Så lenge vi ikke har stenen, må naturligvis dette fund nevnes med alt mulig forbehold. Skulde beretningen vise sig å være korrekt, vilde vi dermed ha fått et motstykke til runestenen fra Kingigtorsuak, som inntil 1929 (sml. nedf. s. 88) var det eneste sikre minnesmerke man hadde funnet efter grønlendingenes fangstferder mot nord. Denne

¹ Rasmussen 1920.

stenen, som inneholder 3 små runelinjer, blev funnet i 1824 sammen med 3 varder på toppen av Kingigtorsuak, som er en liten høi ø på $72^{\circ} 58'$ n. br., ca. 3 mil nord for Upernivik¹. Finnestedet ligger altså hele 3 breddegrader² nord for Disko, hvor Nansen mente at Kroksfjarðarheiðr, den nordligste av fangstplassene i Norðrseta, måtte søkes. På stenen står det, oversatt efter MAGNUS OLSENS tolkning (1932): »*Erling Sigvatsson og Bjarne Tordsson og Eindride Oddsson lørdagen før gangdag opførte disse varder og runet vel*«. Stenen viser dessuten en del lønruner, som Magnus Olsen mener inneholder en angivelse av årstallet 1333; »*lørdag før gangdag*« 1333 er 24. april. Det har tydeligvis voldt Nansen store vanskeligheter å forklare dette runefund så langt nord:

»Hvorfor vardene er blit bygget synes gåtefuldt. At de skulde ha været sjømerker for fangstpladser er mulig; men det er ikke sandsynlig at Grønlandene har færdes til stadighet så langt nord. Snarere kunde en da tro at de har været sat op som minde om en merkelig færd, som har nådd frem til strøk som ellers ikke var kjendt; men hvorfor bygge flere varder? var det en for hver mand? Mest påfaldende er det at vardene skal være sat op i *april*, da sjøen der er isdækt. De tre mænd må enten ha overvintret der nord, og det er vel mest sandsynlig; de kan da ha været i nød, og vardenes hensigt har været at henlede mulige senere reisendes opmerksomhet på deres lik — eller også må de være kommet over isen sydfra, og rimeligst er de da kommet med eskimoiske hundeslæder, og kan ha været på fangst, helst bjørnejagt. Men de kan da ikke ha reist nordover fra Østerbygden eller Vesterbygden samme vår. I ethvert fald kan de ha været i lag med eskimoer, som vi vet bodde ved Disko-bugten, og sandsynlig også længere syd på den tid. Av dem kan nordboene også ha lært jagten på isen, som har sat dem i stand til at livnære sig der nord om vinteren.«³

Nansen resonnerer som om vardene var reist i april. Men for å kunne sammenligne med den måte vi nu angir datoen på, må vi, som MAGNUS OLSEN har fremhevet (1932, s. 219), overføre middelalderens julianske datoangivelse til vår gregorianske. Vi må tenke oss den gregorianske kalender forlenget bakover i tiden fra kalenderreformens

¹ Cfr. Jónsson 1915, Olsen 1932.

² D. v. s. ca. 330 kilometer, et godt stykke lenger enn luftavstanden mellom Oslo og Bergen.

³ Nansen 1911, s. 227—228.

år (1582), og forskjellen mellom de to kalendere blir da 8 dager i det 14. århundre¹. Runestenens 24. april svarer altså til vår 2. mai.

I sin inngående filologisk-historiske tolkning av Kingigtorsuakstenen henholder MAGNUS OLSEN (1932) sig, hvad det geografiske angår, helt til Nansens ideer:

»Efterat innskriften nu er blitt tidfestet til en så forholdsvis sen tid som 1333, er det ennu lettere enn da Nansen skrev sin bok, å regne med eskimoiske fangstmåter og fremkomstmidler som forutsetning for den ekspedisjon — med overvintring 1332—33 — som innskriften hentyder til. Det er jo bare en halv mannsalder som skiller vår innskrift fra de forhold, også befolkningsforhold, i Grønland som Ivar Bårdsson har kunnet berette om.«²

På grunnlag av innskriftens siste to ord (»runet vel«) mener Magnus Olsen at vardene kanskje har vært ment som en slags »deilde-steiner«, som er manet til berget som grensestener mot eskimoene, som på den tid visstnok var begynt å genere grønlendingene:

»Vi leser i den gamle litteratur om varder som er blitt opført til minne om en begivenhet, såsom et drap eller en kamp, til orientering ved fornyede besøk, eller ganske spesielt som vidnesbyrd om at man under farer og vanskeligheter er nådd frem til et bestemt sted. Det er vel på den sistnevnte måte de tre varder på Kingigtorsuak nu tør oppfattes. Men da står de der visstnok tillike som minne om det nordligste sted som grønlendinger iallfall i denne mannsalder har besøkt. De har da vel også skullet minne skrælingene om at *her begynte grønlendingenes land*, administrert av lagmannen som sikkert har bodd sentralt i Østerbygden. Kingigtorsuak blir på denne måte den nordvestlige motsvarighet til rikets grensemerke i nordøst, Ægistafir eller Vegistafir på Murmankysten.«³

For Nansen og Magnus Olsen står den gamle ferd til Kingigtorsuak som en rent eksepsjonell reise, som forutsetter at vardebyggerne hadde overvintret langt nord i ubygdene og antagelig trengt frem til Kingigtorsuak over isen fra syd med eskimoiske hundesleder.

¹ Ved reformen i 1582 hoppet man over 10 datoer, og skrev 15. oktober dagen etter 4. oktober. Ved regning tilbake til det 14. årh. vilde forskjellen mellom den julianske og den gregorianske kalender avta med en dag for hvert av sekulærrårene 1500 og 1400. — Vi skylder observator KR. LOUS vår beste takk for et velvillig råd på dette punkt.

² Olsen 1932, s. 220.

³ Olsen 1932, s. 229.

Men er nu en slik antagelse nødvendig?

Ved å lese igjennom kartene i en rekke årganger av »Isforholdene i de arktiske Have« (utg. av Det Danske Meteorologiske Institut) får man det inntrykk at det i de lempeligste isår skulde være mulig å komme frem med båt nord til Upernivik allerede i mai, kanskje alt i begynnelsen av måneden. Admiral GARDE sier i "The Navigation of Greenland" (1929, s. 241) om Upernivik-distriktet at vinterisen går op i mai. Da det var meget om å gjøre å få klarhet over dette punkt, forela vi spørsmålet for dr. phil. KAJ BIRKET-SMITH, som har vært så vennlig å meddele oss følgende: »Jeg har forelagt spørsmålet om isforholdene ved Kingigtorsuaq for en tidligere grønlandsk embedsmand, som i lang tid har levet ved Upernivik. Han fortæller, at ikke blot i særlig gode isår, men ganske normalt vil det være muligt at komme ind til Kingigtorssuak i begyndelsen af maj eller undertiden før endnu, da øen jo ligger meget yderligt. Man må jo også huske, at de almindelige oplysninger om isforhold og tilgængelighed¹ som regel angår skibshavne o. l., der gjerne ligger mer beskyttede og derfor er længere islagte. I øvrigt er der heller intet i vejen for, at et skib kan lægge til ved iskanten og at man derfra kan gå ind til land. Alt i alt ser jeg intet som helst, der taler for, at de tre vardebyggere skulde have overvintret eller være kommet sydfra med hundeslæde.«

Der er i virkeligheten intet som helst i fundforholdene eller i innskriften som gir oss rett til å hevde at de tre grønlandinger ved Kingigtorsuaq var kommet eksepsjonelt langt mot nord, eller at dette sted betegnet ytterpunktet for grønlandingenes interesser i nord.

Dersom man i det hele vil anta at runestenen er annet enn et nøytralt »visittkort« efter en ganske ordinær fangstferd, så ligger det nærmere å feste sig ved den nøiaktige dateringen: Den 24. april (2. mai) 1333 er vardene reist. Tar vi nu innskriftens enkle setning for oss (se ovf. s. 85), så slår det oss straks at den bringer tidsbestemmelsen foran predikatet — en uregelmessig ordstilling i vanlig norrøn prosa. Det er som om runeristeren har skyndet sig med å fremheve datoen som noe særlig viktig, like efter subjektet.

Fra dette synspunkt blir reisen til Kingigtorsuaq ganske bemerkelsesverdig. For å komme hit så tidlig som 2. mai, må de ha reist tidlig på året hjemmefra, enten de nu har bodd i Vest- eller

¹ Dr. Birket-Smith hentyder her til »Isforholdene i de arktiske Have«.

Østbygda, — vi tør sikkert si usedvanlig tidlig¹; eller også har de utført en ganske særlig rask seilas. Begge deler kunde være verd å fremheve slik som stenen gjør det med sin datoangivelse.

Vardebyggerne har klart å nå frem til Kingigtorsuak *så tidlig på året som 2. mai*, dette er den bedrift runestenen forteller om. Den sier oss ingenting om nordgrensen for grønlendingenes fangstferder.

Vardene og runestenen er ikke de eneste minner etter de norrøne grønlendinger i Upernivik-distriktet. Like i nærheten av Kingigtorsuak, på øen Inugsuk (ca. 20 km nord for Upernivik), har arkeologen THERKEL MATHIASSEN dypt nede i en eskimoisk avfallshaug funnet noen saker, »som viser, at Eskimoerne paa Inugsuk har haft Forbindelse med de Nordboer, som i Middelalderen beboede Sydgrønland. Det er en lille Trædukke — øjensynlig eskimoisk Arbejde —, der forestiller en Nordbo i middelalderlig Dragt, lang Kappe med snæver Talje og Hætte, et Stykke Klokkemalm — en Blanding af Kobber, Tin og Sølv —, et Stykke grovt vævet Tøj og et Par andre Træudskæringer. Nogle af disse Sager kan være Handelsvarer, der er kommet op langs Vestkysten med andre Eskimoer som Mellemed; men Trædukken må betyde, at Beboerne af Inugsuk har *set* en Nordbo, at der altså har været Nordboer her oppe i Uperniviks Distrikt, over 1000 km Nord for deres nordligste Vinterbopladser, Vesterbygden i Godthaabs Distrikt.«²

*

En korrekt opfatning av de geografiske omstendigheter ved Kingigtorsuakfundet er naturligvis av betydning også når det gjelder å bedømme muligheten for at grønlendingene kan ha nådd så langt nord som til Jones Sund og Kane Basin. Noe virkelig *bevis* for at de har nådd så langt er ennu ikke skaffet til veie. Det vi har kunnet gjøre, er å vise at stenredene og vardene i Jones Sund og Kane Basin vanskelig lar sig tolke som annet enn minner om grønlendingbesøk, da andre muligheter synes å være utelukket. Hertil kommer, som annet ledd i resonnementet, at Kingigtorsuak- og Inugsukfundene, de eneste *sikre* minner etter grønlendingenes fangstferder, ikke innebærer noe som taler mot en slik tolkning.

¹ I lempelige isår er der dog i mars—april ingenting i veien for å ta sig frem nordover langs kysten fra Øst- og Vestbygda med båt. Man må da reise langs ytterkanten av den landfaste vinteris. Adgangen blir bare stengt når vinden trykker drivisen fra Davisstredet og Baffinbukta inn mot Grønlandskysten.

² Mathiasen 1930, s. 9—10.

Om beliggenheten av fangstfeltene Greipar og Kroksfjarðarheiðr, som grønlandingene visstnok årvisst opsøkte, kan der heller ikke sies noe sikkert. Kanskje er det rimeligst å søke dem forholdsvis langt syd på Grønlandskysten, f. eks. ved 68—70 n. br.; men nu og da — hvor ofte vet vi ikke — har grønlandingene også reist meget lenger, i alle fall til Kingigtorsuak og sannsynligvis helt nord til Ellesmere Land.

Der er adskillig som peker i retning av at Kroksfjarðarheiðr muligens må søkes ved Diskobukta, slik som Nansen antok, særlig det forhold at denne bukt alltid har vært et meget godt fangstfelt; men Nansens motivering for dette standpunkt kan vi ikke slutte oss til i dens helhet.

Kroksfjarðarheiðr betyr, ifølge Nansen (1911, s. 230), »den flate, øde hei (heiðr) ved den krokete fjord, Kroksfjord. Dette sidste navn kan passe godt på Diskobugten og Vaigat. De flate platåfjeld av basalt, som danner Disko på den ene side, og Nugsuak-halvøen på den anden side av Vaigat kunde være kaldt heidr.«

Den brede Diskobukta og det smale Vaigat er hver for sig så særpregede trekk i topografien i dette strøk at man neppe vilde sammenfatte dem under betegnelsen Kroksfjord. En slik Kroksfjord vilde iallfall være en topografisk form som sterkt avvek fra det som grønlandingene ellers kalte en fjord på hele kysten mellem Kapp Farvel og Diskobukta.

Enda urimeligere er det å anta at grønlandingene, som dro til Nordrseta for sjøfangstens skyld¹, hadde kalt op et av sine viktigste fangstområder etter noen øde og delvis bredekkede fjellheier i mange hundre meters høide over havet².

¹ Kildene nevner intet om *reinjakt* på ferdene til Nordrseta, så vi vet ikke noe om hvorvidt grønlandingene på reisene til Kroksfjarðarheiðr og Greipar har dratt innover landet og op i heiene. PORSILD har (1920) beskrevet 4 stengjerder for reinjakt, ett ved Diskobukta, to i Sydgrønland og det fjerde ved Angmagssalik; if. Porsild er dette de eneste stengjerder av dette slag som kjennes i Grønland (sml. Birket-Smith 1928, s. 136). Disse jaktanordninger ligner påfallende dem som HJ. NEEGAARD har funnet etter den gamle reinjakt på Hardangervidda (Neegaard 1911, s. 53, 60). Porsild mener at de grønlandske anordningene for reinjakt er eskimoverk; DANIEL BRUUN antyder (1931, s. 94) at de kan være minner om grønlandingene. Porsild beskriver også rekker av »hoppstener«, som han hevder er minner om en rent eskimoisk lek, hoppeleken: man hoppet på ett ben fra sten til sten bortover rekken. DANIEL BRUUN mener at lignende rekker av hoppstener lenger syd i Grønland er lagt ut av grønlandingene i middelalderen (1931, s. 92, 120).

² Se Solberg 1907, s. 13; Birket-Smith 1928, s. 486. Det man fester sig ved, sett fra sjøen, av basaltfjellene på Disko, er først og fremst de stupbratte fjellsidene ned mot sjøen.

De vanlige ordbøker opgir for ordet heiðr, f., bare betydningen »hei«, »fjellslette«; men det kan være et spørsmål om ikke ordet i dette grønlandske navn må bety »sjøstykke«.

Trangen til å kalle sjøen med betegnelser for sletteland er et velkjent trekk i sproget, og den finnes som en levende tendens i talen den dag i dag. Oslofjordens gamle navn *Fold*, f., betyr oprinnelig »sletteland, mark«, samme ord har vi i *Folla*, som er navnet på to åpne havstykker på Nordlandskysten. Et åpent sjøstykke nord for Haugesund heter likefrem *Slettå*. Utslag av samme tendens er *Blåmyra* som poetisk navn på havet, og hvalfangernes spøkefulle bruk av ordet *jorde*, n.: »Det ligger etpar hvalbåter her bortpå jordet«.

HANS ROSS har fra Ryfylke optegnet verbet »heida seg« eller »heia seg«: »søen »heiar seg« naar den gaar hvid og brudt«; »Fjoorn ligge nett so ei hei, kvite so ei hei, so ei snøhei«. — I sagalitteraturen finnes *heiðr* brukt om havet bare i kjenninger: »móva heiðr«, måkeheia (*Viglundarsaga* 19), »humra heiðr«, hummerheia (*Einar Gilsson* 3,17).

Det må medgis at det er vanskelig å finne fyldestgjørende belegg for denne opfatning av ordet heiðr i navnet Kroksfjarðarheiðr; men her må man ta i betraktning at det er meget lite av den gamle litteratur som er skrevet på Grønland. Dersom betydningen »sjøstykke« har betegnet en *særgrønlandsk* utvikling av ordet, så er det liten chance for å finne belegg for denne utvikling i den norrøne litteratur. At der har vært særgrønlandske trekk i *lydverket*, har MAGNUS OLSEN påvist ved sin studie over Grønlands runeinnskrifter; urimelig er det ikke at også ordenes *betydning* i enkelte tilfelle kan ha gjennomgått en særgrønlandsk utvikling.¹

Om denne tydning holder stikk, skulde Kroksfjarðarheiðr bety sjøstykket, antagelig det åpne sjøstykke, ved eller i nærheten av Kroksfjorden. Navnet peker hen til en skjærgårdskyst med enkelte åpne havstykker. Vår tolkning kan imidlertid neppe hjelpe oss til å påvise hvor Kroksfjarðarheiðr har ligget, navnet kan passe på så mange steder langs Grønlands vestkyst.

Det må bli filologenes sak nærmere å avgjøre hvorvidt denne tolkning av navnet Kroksfjarðarheiðr lar sig forsvare.

¹ En slik særutvikling skulde man kanskje nettop vente å finne ved betegnelser for *topografien*, som på Grønland unektelig avvek meget fra den som kolonistene var fortrolig med fra Island.

Fortegnelse over citert litteratur.

- (BAFFIN, WILLIAM) *The Voyages of William Baffin 1612—1622*. Ed. by Clements R. Markham. — London 1881.
- BIRKET-SMITH, KAJ *Physiography of West Greenland*. (Greenland, vol. I, p. 423—490). — Kbhavn 1928.
- *The Greenlanders of the Present Day*. (Greenland, vol. II, p. 1—207). — Kbhavn 1928.
- BOBÉ, LOUIS *History of the Trade and Colonization until 1870*. (Greenland, vol. III, p. 77—163). — Kbhavn 1929.
- BRUUN, DANIEL *Old Norse Farms in the Eastern and Western Settlements*. (Greenland, vol. II, p. 363—403). — Kbhavn 1928.
- *Erik den Røde og Nordbokolonierne i Grønland*. 2. utg. — Kbhavn 1931.
- BROGGER, A. W. *Vår bondekulturs oprinnelse*. (Det Norske Videnskapsakademi i Oslo, Årbok 1925). — Oslo 1925.
- BULL, EDV. *Grønland og Norge i middelalderen* (D. N. Geogr. Selsk. Aarb. 1919—1921, s. 1—36). — Kristiania 1922.
- BUGGE, ALEXANDER *Vore forfædres opdagelsesreiser i polaregnene*. (Kringsjaa, bd. XI, s. 497—509). — Kristiania 1898.
- ESCHRICHT, D. F. og REINHARDT, J. *Om Nordhvalen (Balæna Mysticetus L.) navnlig med Hensyn til dens Udbredning i Fortiden og Nutiden og til dens ydre og indre Særkjender*. (Det Kgl. Danske Vid.Selsk. Skr., 5. Række Nat. vid. og Mathem. Afd., 5. Bd., s. 435—592). — Kbhavn 1861.
- GARDE, T. V. *The Navigation of Greenland*. (Greenland, vol. III, p. 215—241). — Kbhavn 1929.
- Grønlands Historiske Mindesmærker*. (Udg. af Det Kgl. Nordiske Oldskrift-Selskab). — Kbhavn 1838—1845.
- HAAN, LOURENS FEYKES *Beskrivelse af Straat Davids tilligemed sammes Indvaaneres Sæder, Skikkelse og Vaner, som ogsaa deres Fiskefangst og andre Handlinger*. (Overs. av Louis Bobé. Det Grønlandske Selskabs Aarsskrift 1914, s. 63—88). — Kbhavn 1915.
- ISACHSEN, G. *Nordboernes færder til Norderseta* (D. N. Geogr. Selsk. Aarb. 1906—1907, s. 20—32). — Kristiania 1907.
- Isforholdene i de arktiske Have*. (Publ. fra Det Danske Meteor. Inst., årlig utkommende).
- JÓNSSON, FINNUR *Runestenen fra Kingigtorsuak*. (Det Grønlandske Selskabs Aarskrift 1914, s. 89—99). — Kbhavn 1915.
- *On the Icelandic Colonization of Greenland*. (Greenland, vol. II, p. 331—361). — Kbhavn 1928.
- LESLIE, JOHN, JAMESON, ROBERT and MURRAY, HUGH *Discovery and Adventure in the Polar Seas and Regions*. (16th edition). — London 1851.
- MACRITCHIE, DAVID *The Eskimos of Davis Straits in 1656*. (Scottish Geogr. Mag. 1912, s. 281—294). — Edinburgh 1912.
- MATHIASSEN, THERKEL *Arkæologiske Undersøgelser i Uperniviks Distrikt i Sommeren 1929*. (Geogr. Tidsskr., bd. 33, s. 2—17) — Kbhavn 1930.
- MUNCH, P. A. *Historisk-geographisk Beskrivelse over Norge (Noregsveldi) i Middelalderen*. — Moss 1849.

- NANSEN, FRIDTJOF Nord i Tåkeheimen. — Kristiania 1911.
- NARES, G. S. Narrative of a Voyage to the Polar Sea during 1875—6 in H. M. Ships »Alert« and »Discovery«. (2 bd.). — London 1878.
- NEEGAARD, HJ. Hardangerviddens ældste befolkning. (Bergens Museums Aarb. 1911, nr. 4, 70 s.). — Bergen 1911.
- OLSEN, MAGNUS Kingigtorsok-stenen og sproget i de grønlandske runeinnskrifter. (Norsk Tidsskr. f. Sprog., bd. V, s. 189—251). — Oslo 1932.
- PORSILD, MORTEN P. On Stone Rows in Greenland formerly supposed to be of Norse Origin. (Geogr. Rev., vol. X, p. 297—309). — New York 1920.
- RASMUSSEN, KNUD Nordmændenes bebyggelse av Nordgrønland for 1000 år siden. Et runefund som støtter Otto Sverdrups gamle formodning. (Tidens Tegns Lørdagsavis 8. mai 1920). — Kristiania 1920.
- Polarforskningens Saga. (Jordens Erobring, bd. VI). — Kbhavn 1932.
- ROSS, JOHN A Voyage of Discovery made under the Orders of the Admiralty, in His Majesty's Ships Isabella and Alexander, for the Purpose of Exploring Baffin's Bay etc. — London 1819.
- SCORESBY, W. An Account of the Arctic Regions, with a History and Description of of the Northern Whale-Fishery. 2 vols. — Edinburgh 1820.
- SOLBERG, O. Beiträge zur Vorgeschichte der Ost-Eskimo. (Vid. Selsk. Skr., II, Hist.-Filos. Kl. 1907, no. 2). — Christiania 1907.
- SOLLIED, P. R. og SOLBERG, O. Grønlands gjenopdagelse og den anden kolonisation. (D. N. Geogr. Selsk. Aarb. 1919—1921, s. 37—69). — Kristiania 1922.
- THOMSEN, THOMAS Eskimo Archæology. (Greenland, vol. II, p. 271—329). — Kbhavn 1928.
-

NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER

MEDDELELSER:

- Nr. 1. PETTERSEN, KARL, *Isforholdene i Nordishavet i 1881 og 1882*. Optrykk av avisartikler. Med en innledning av Adolf Hoel. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 1, h. 4. Oslo 1926.
- ” 2. HOEL, ADOLF, *Om ordningen av de territoriale krav på Svalbard*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 2, h. 1. Oslo 1928.
- ” 3. HOEL, ADOLF, *Suverenitetsspørsmålene i polartraktene*. — Særtrykk av Nordmands-Forbundet, årg. 21, h. 4 & 5. Oslo 1928.
- ” 4. BROCH, O. J., E. FJELD og A. HØYGAARD, *På ski over den sydlige del av Spitsbergen*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 2, h. 3—4. Oslo 1928.
- ” 5. TANDBERG, ROLF S., *Med hundespenn på eftersøking efter „Italia“-folkene*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift b. 2, h. 3—4. Oslo 1928.
- ” 6. KJÆR, ROLF, *Farvannsbeskrivelse over kysten av Bjørnøya*. Oslo 1929.
- ” 7. NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER, *Jan Mayen. En oversikt over øens natur, historie og bygning*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 2, h. 7. Oslo 1929.
- ” 8. I. LID, JOHANNES, *Mariskardet på Svalbard*. II. ISACHSEN, FRIDTJOV, *Tidligere utforskning av området mellem Isfjorden og Wijdebay på Svalbard*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 2, h. 7. Oslo 1929.
- ” 9. LYNGE, B., *Moskusoksen i Øst-Grønland*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 3, h. 1. Oslo 1930.
- ” 10. NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER, *Dagbok ført av Adolf Brandal under en overvintring på Øst-Grønland 1908—1909*. Oslo 1930.
- ” 11. ORVIN, ANDERS K., *Ekspedisjonen til Øst-Grønland med „Veslekari“ sommeren 1929*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 3, h. 2—3. Oslo 1930.
- ” 12. ISACHSEN, GUNNAR, *I. Norske Undersøkelser ved Sydpollandet 1929—31. II. „Norvegia“-ekspedisjonen 1930—31*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 3, h. 5—8. Oslo 1931.
- ” 13. *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner sommeren 1930*. I. ORVIN, ANDERS K., *Ekspedisjonen til Jan Mayen og Øst-Grønland*. II. KJÆR, ROLF, *Ekspedisjonen til Svalbard-farvannene*. III. FREBOLD, H., *Ekspedisjonen til Spitsbergen*. IV. HORN, GUNNAR, *Ekspedisjonen til Frans Josefs Land*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 3, h. 5—8. Oslo 1931.
- ” 14. I. HØEG, OVE ARBO, *The Fossil Wood from the Tertiary at Myggbukta, East Greenland*. II. ORVIN, ANDERS K., *A Fossil River Bed in East Greenland*. — Særtrykk av Norsk Geologisk Tidsskrift, b. 12. Oslo 1931.
- ” 15. VOGT, THOROLF, *Landets senkning i nutiden på Spitsbergen og Øst-Grønland*. — Særtrykk av Norsk Geologisk Tidsskrift, b. 12. Oslo 1931.
- ” 16. HØEG, OVE ARBO, *Blütenbiologische Beobachtungen aus Spitzbergen*. Oslo 1932.
- ” 17. HØEG, OVE ARBO, *Notes on Some Arctic Fossil Wood, With a Redescription of Cupressinoxylon Polyommatum, Cramer*. Oslo 1932.
- ” 18. GUNNAR ISACHSEN OG FRIDTJOV ISACHSEN, *Norske fangstmenns og fiskeres ferder til Grønland 1922—1931*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 4, h. 1—3. Oslo 1932.
- ” 19. GUNNAR ISACHSEN OG FRIDTJOV ISACHSEN, *Hvor langt mot nord kom de norrøne grønlandinger på sine fangstferder i ubygdene*. — Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, b. 4, h. 1—3. Oslo 1932.